

Research methodology. It has been given the multilayered and the internal complexity of the socio-cultural space, considered the problem from the point of view of system and system-structural approaches. We've also applied the semiotic and the communicative approaches.

Conclusions. Through the prism of the scientific synergetic paradigm formation, cultural space is considered as a spiritual energy informational field, which ensures the entry of a human being into a new socio-cultural field on the principles of compatibility, complicity and mutual enrichment of ethnic cultures. From the point of view of synergetic, processes of self-organization are characterized by opposite tendencies such as: instability and stability, disorganization and organization, chaos and order. Due to the synergistic processes of self-organization, the interaction of elements, subsystems and systems occur, leading to their balanced behaviour and, as a result, to the creation of the innovative structures that serve the progress of the society, culture and art.

The essence of the concept stated in the article is to study the regularities of the transformation of elements and subsystems of ethno culture into hierarchically complex structures of the cultural activity of the Ukrainian society in the terms of the self-development synergetic paradigm. From this perspective the task of cultural studies is to identify those internal cultural-developmental forces that influence the dynamics of the cultural development, and it is the synergetic thinking that develops the methodology of systematic research, opens up new possibilities for the knowledge of the patterns of self-development and the self-organization of modern Ukrainian society, which is experiencing its socio-cultural transformation under the conditions of world processes of globalization and alternative deepening of ethno-national regional identities.

Novelty. It has been revealed that the continuum of culture is defined as a category expressing the general inward, nonlinear form of self-organization of the culture existence, in which based on the interaction of its space and time, its content is transformed and reproduced.

The practical significance. Ukrainian scientists and cultural design practices can find the information contained in this article useful in developing new strategies for shaping the modern cultural space of Ukraine.

Key words: culture, socio-cultural space, chronotope, synergetics, continuum of culture, globalization, information society.

Надійшла до редакції 1.12.2017 р.

УДК 78:159.9

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ХОРОВОГО ВИКОНАВСТВА ХХ СТОЛІТТЯ

Соловійов Віктор Алмабайович, кандидат педагогічних наук,
професор кафедри музичного мистецтва, Миколаївська
філія Київського національного університету
культури і мистецтв, м. Миколаїв
victorsoloviov@gmail.com

Аналізується науково-методична література з питань розвитку професійного хорового виконавства ХХ ст. Розглянуті складові вокально-виконавського виховного комплексу сучасних хормейстерів доводять, що і сьогодні деякі проблеми залишаються невичерпними. Визначені основні напрями науково-методичних праць присвячених цій проблемі. Проаналізовані праці, в яких досліджуються проблеми вокальної педагогіки й особливості розвитку голосового матеріалу, залежність від цього ансамблевого звучання. Виявлені провідні науково-методичні напрями, що вплинули на розвиток хорового виконавства. Аналізуються розробки у вокальній методології, визначаються шляхи розв'язання методичних проблем вокальної підготовки хормейстерів, розкриваються особливості вокальної техніки хорового виконавства.

Ключові слова: виконавський процес, хорове виконавство, вокальна педагогіка, вокально-хорове навчання, вокальне виховання хормейстерів.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток хорового виконавства неможливий без синтезу таких наук, як педагогіка та психологія. Процес формування, контролю і реалізації виконавських навичок здійснюється у надзвичайно складній і довершеній психічній лабораторії, де відбувається переживання й осмислення вражень і почуттів й переклад їх на мову мистецтва. Особливості психології хормейстерів – керівників хору майже не розкриті. Вказані проблеми можуть бути розв'язані лише за допомогою комплексного аналізу теоретичних та практичних досліджень, присвячених виконавській творчості хормейстерів. Очевидно, що вокально-технічний розвиток студентів-хормейстерів мусить бути не лише практичним, але й мати наукову теоретичну базу. Актуальність та доцільність визначеної проблеми зумовили вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам техніки постановки голосу та фізіології цього процесу присвячені роботи Л. Дмитрієва, І. Назаренка, Д. Аспелунда, Ф. Заседателява, О. Здановича, І. Левидова, В. Морозова, Л. Работнова та ін. У своїх працях О. Анісімов, П. Левандо,

А. Лашенко, І. Цепітіс, О. Шепель, В. Мінін підіймають питання щодо комплексного розвитку вокально-технічних навичок хормейстера з урахуванням специфіки його майбутньої діяльності.

Мета даної статті – дослідити шляхи розв'язання методичних проблем вокальної підготовки хормейстерів.

Виклад результатів дослідження. Науково-методична література з питань вокально-хорового виконавства ХХ ст. розглядатиметься з двох боків. По-перше, хронологічний аспект теоретичних розробок питань, пов'язаних із хоровою виконавською діяльністю. По-друге, напрями цих теоретичних розробок.

Хронологія виходу науково-методичних праць показує, що впродовж 20–50-х років, тобто період розквіту масової пісні, проблеми хорового виконавства майже не висвітлювалися. Проте, у зв'язку з розвитком таких наук, як фізіологія, акустика, згодом – психологія, відбуваються детальні розробки у вокальній методології. Так, праці В. Багадуров та Л. Дмитрієва висвітлювали науково-дослідну роботу, яка відбувалася у Державному інституті музичної науки.

За роки існування цього закладу (1921–1932 рр.) були проведені дослідження у сфері експериментальної фонетики та фоніатрії, проаналізована історія розвитку теорії вокального мистецтва, розроблений «єдиний метод викладання співу». Виявилось, що недоліком цього методу, який зашкодив йому набутти популярності й стати ґрунтом для створення радянської вокальної методики, став вузькотехнічний характер. Він обмежувався розглядом питання постановки голосу, виходячи лише з анатомо-фізіологічної концепції, відриваючи процес становлення голосу від комплексного виховання співака.

Серед важливих фізіологічних досліджень, які стосуються вокальної методики, слід відзначити праці С. Казанського та С. Ржевкіна, присвячені низькій співочій форманті, наявність якої в голосі надає йому, округлості та кантиленності (1927 р.). Стробоскопічні спостереження Є. Мілютіна довели факт коливальних рухів голосових зв'язок у спокійному стані, без фонації, тобто без звуку (1931 р.). Дослідницька праця Л. Работнова за дихальними рухами при співі призвела до появи гіпотези про важливе значення гладких м'язів бронхіального дерева у співі та виявила факт парадоксального дихання у видатних співаків (1932 р.).

Широка науково-досвідна праця відбувалася і у повоєнні часи. Збільшилось коло питань, що стали предметом розгляду, відбулися семінари та конференції з проблем вокальної педагогіки (1954, 1962, 1966 рр.), розпочалося видання збірок статей «Вопросы вокальной педагогики» (1962–1984 рр.). У хоровому виконавстві в той період вирішувалась проблема об'єднання більшої кількості людей в хоріві самодіяльні колективи та збільшення тематичного репертуару. Питання виховання співаків у хоровому мистецтві розглянуто лише Н. Дем'яновим у книзі «Школа хорового пения» (1939 р.). Цей методичний посібник для керівників хорових гуртків висвічує методику вокально-хорового навчання, побудовану на пісенному матеріалі. Велику увагу автор приділяє початковому етапу і вважає, що у кожного співака потрібно спричинити *свідоме* ставлення до якості та культури свого голосу, узгоджуваності, врівноваженості власного співу із загальним звучанням всього хору [1; 9]. Н. Дем'янов надає певної уваги співочому диханню та навичкам ансамблю і строю. При співі він рекомендує утримання повітряного струму. Автор наголошує на тому, що такий прийом, по-перше, напрацьовує опору дихання, а, по-друге, сприяє утворенню прикритого, «круглого» звуку [1; 23].

Сучасний стан вокального виховання хормейстерів свідчить, що проблеми, що поставали перед Н. Дем'яновим понад півстоліття тому, не втратили своєї актуальності. Серед багатьох хорових фахівців ствердилась думка, що врівноважений ансамбль та чистий стрій в хорі – це та першопричина, яка визначає красивий, вокально вірний спів.

«Школа хорового пения» Н. Дем'янова – перша методична праця післяжовтневого періоду, в якій розглядаються питання про значення вокального виховання хормейстерів. Цей процес представлений автором як синтез традиційної методики дожовтневої хорової школи та останніх досліджень фізіології голосу і фоніатрії.

Книга видатного діяча хорового мистецтва професора П. Чеснокова «Хор и управление им» вважається настільною книгою хормейстерів. Перше її видання відбулося у 1940 р. Праця складається з двох частин: перша – питання хороведення (загальні свідчення про хор, ансамбль, стрій, вокальна робота), друга – техніка диригування та прийоми вивчення хорових творів.

Принципи вокальної роботи в хорі, пропоновані П. Чесноковим, свідчать про пріоритетність розвитку голосового матеріалу та залежність від цього ансамблевого звучання. Говорячи про ансамбль, він вводить поняття «неансамблюючого акорду». Це – розташування акордових звуків, що вимагають від співаків фізіологічно напруженого звучання [14; 35]. Розглядаючи питання структури та керування

хором, П. Чесноков не дуже широко, але досить змістовно і конкретно визначив принципи виховання співаків. Оскільки праця П. Чеснокова вважається настільною книгою хормейстерів, наступні фахівці хорової справи (К. Пігров, Г. Дмитревський, В. Краснощоків, П. Левандо) не приділяли достатньої уваги значенню індивідуального виховання голосу.

У своїй роботі «Вокальная работа в хоре» В. Мухин наголошував на тому, що вокальна робота з хором є найбільш уразливим моментом у хоровій практиці, оскільки переважна більшість хорових керівників або не мають фахової підготовки в питаннях вокальної культури та її методики, або їхня обізнаність має недостатній рівень [7; 154].

Відносно питання специфіки вокальної роботи в хорі, В. Мухін визначав наступні особливості в порівнянні з індивідуальним вокальним навчанням. Це колективне звучання, органічне виявлення сили голосу співака й виховання в ньому *однотембрового співу* через вимоги строю і ансамблю та виховання відчуття колективізму, тобто емоційної чуйності.

Помітною методичною роботою з питань вокального виховання хормейстерів є праця О. Павліщевої «Методика постановки голоса» (1964 р.). Книга складається з восьми глав, де зібрані практично всі науково-дослідні і методичні положення з фізіології голосового апарату та фоніатрії. В ній розглянуті питання будови голосового апарату і дихальної системи (за Л. Дміртєвим й Зіндером), а також процес співочого дихання й звукоутворення. Багато уваги приділяється вокальній дикції та різним видам вокальної техніки.

Розгляд фізіології співочого дихання надається за положеннями праці А. Вербова «Техника постановки голоса». Визначаються основні моменти цього процесу: вдих, видих, момент затримки, явище опори дихання. О. Павліщева докладно розкриває методичні прийоми напрацювання цих навичок і визначає умови їх утворення; розглядаються механізми роботи голосового апарату та виникнення різних видів атаки звуку [8; 31–62]. Наголошується на пріоритетності використання м'якої атаки звуку. Тверда та придихова атаки звуку розглядаються як засоби художньої виразності в залежності від характеру твору. Важливим в цій главі, на нашу думку, є висвітлення поняття та відчуття «опори звуку».

Аналізуючи вокальну мову за дослідженнями Н. Жинкіна, В. Кантаровича та Л. Дмитрієва, О. Павліщева визначає відмінності між словом у мові та вимовою у співі. До них належать: а) не співпадання між мовною та співочими формантами; б) різниця голосових діапазонів у мові та співі; в) головна відміна вокального мистецтва – кантілена, співучість; г) характер дихання; д) наявність вібрато при співі та його відсутність в мові; е) специфіка мовної та вокальної артикуляції [8; 65–71].

Протягом 60–70-х років у вокальній педагогіці відбуваються активні дослідження з психології навчального та виконавського процесу співу. Вони пов'язуються з розвитком різних спеціальних здібностей. На ґрунті фундаментального відкриття російського фізіолога І. Павлова, який визначив взаємозв'язок усіх органів людини з психонервовою системою, з'явилася праця Ю. Фролова «Пение и речь в свете учения И.П. Павлова» (1966 р.), в якій автор визначає, що спів, як і інші функції організму, підпорядкований психофізіологічним законам, і є умовно-рефлекторним актом.

Рухівна робота голосового апарату щільно пов'язана зі слуховим, рухівним та зоровим центрами у корі головного мозку. Цей взаємозв'язок приводить Ю. Фролова до висновку, що метод виховання голосу мусить бути свідомим, послідовним та цілеспрямованим, тобто відповідати всім умовам створення й утримання умовного рефлексу.

Ґрунтуючись на вченні І. Павлова, фізіологами Д. Аспелундом та А. Яковлевим були проведені дослідження щодо механізму створення атаки звуку, її роль у подальшому формуванні голосу, педагогічний вплив атаки звуку на усунення вад у роботі голосового апарату. Найбільш повно це питання розкрито у праці А. Яковлева «Физиологические закономерности певческой атаки» [15].

Значним внеском у вокальну педагогіку стали дослідження В. Морозова. Його роботи спрямовані на розкриття взаємозв'язку між слуховими та голосоутворюючими функціями. В результаті досліджень В. Морозов визначив специфічну якість слуху, притаманну співакам – вокальний слух. І визначив його як складне музично-вокальне відчуття, що ґрунтується на взаємодії слухових, м'язових, зорових, відчутних на дотик, вібраційних, а може і ще деяких інших видів відчуття [5; 83].

Про важливість значення вокального слуху, його особливості наголошували наступні дослідники вокальної методології Д. Аспелунд, Л. Дмитрієв, Н. Гребенюк.

Про важливість виховання вокального слуху у хормейстерів йдеться у працях В. Мініна, А. Менабені, М. Романовського. Вони визначають, що разом з інтонаційними відчуттям здатність до слухового аналізу вокального звуку тобто тембрально-драматургічне уявлення становить основу розвитку гармонійного і вокального слуху, сприйняття багатоголосся (поліфонії).

М. Романовський робить висновок, що головним критерієм правильності звучання є вокальний слух диригента, і він мусить наполегливо вдосконалювати свою вокально-педагогічну кваліфікацію [12; 94].

У хоровому виконавстві напрями слухової уваги визначив І. Мусін. Він розглядав три взаємопов'язаних напрями: коректорська, виконавська та педагогічна [6; 160-166].

У своїй роботі він наголошує, що «Коректорська» слухова увага спрямована головним чином на точність виконуемого нотного тексту – звуковисотність, інтонацію, ритм. «Виконавська» слухова увага спрямована не стільки на формальне виконання нотного матеріалу, скільки на утворення художнього образу твору, втілення його музичного змісту.

Кожний хормейстер, відзначав І. Мусін, будь то виконавець хору чи керівник, критично оцінює виконання з точки зору його співпадання зі своїм музичним та художнім уявленням. У цьому випадку слухова увага хормейстера наближається до «педагогічної». Розвиток такої слухової уваги у повній мірі здійснюється під час репетиційної роботи, оскільки виконавський процес потребує повного контролю для досягнення конкретних завдань.

У хоровому виконавстві в 60-70-ті роки активно досліджуються питання умов створення та утримання хорового ансамблю (Г. Дмитревський, О. Єгоров, І. Пономарьков), елементи та техніка утворення хорової звучності, розвиток ансамблевого чуття, чистота строю (П. Барановський, Є. Юцевич, Н. Романовський, І. Пономарьков, Л. Падалко, К. Пігров), дикція у хоровому виконавстві (В. Балашов, К. Виноградов, Є. Саричева).

Важливим моментом у вихованні майбутніх хормейстерів є почуття ритму. Ритм – істотний елемент музики, що організовує музичну тканину в часі. Він несе в собі сутність внутрішнього руху, наголошував відомий радянський диригент А. Пазовський [10]. І. Пігров також акцентував свою увагу щодо виховання почуття ритму в загальній системі технічної підготовки хормейстерів [11]. Тому почуття хорового ритму науковці визначають, як специфіку у діяльності хормейстера, що є спроможністю здійснення виконання твору в інтерпретації диригента.

Упродовж 70-80-х років відбувається відродження співу а capella та утворюються камерні хори. Виконавські та технічні завдання, що постають перед такими колективами, розглядають А. Менабені, П. Левандо, Г. Машевський, Н. Романовський. Вони ставлять питання про вдосконалення вокально-виховного процесу у хоровому мистецтві. Спів без супроводу пропонується як необхідний засіб розвитку внутрішнього слуху, який, в свою чергу, складається з музично-слухових уявлень.

А. Менабені доходить висновку, що спів а capella сприяє свідомому голосоутворенню та розвиває самостійність і самоконтроль [3; 70-74].

Наприкінці ХХ століття у хоровому виконавстві постають питання, пов'язані з сучасною музичною мовою та засобами хорової виконавської виразності. Сучасні диригенти Ю. Паісов та В. Мінін відзначають ускладнення вокально-виконавських хорових прийомів: темброфонічність, декламаційність та інші.

В. Мінін однозначно заперечує абстрактний урівноважений ансамбль. Він упевнений, що творчі принципи камерних хорів повинні бути спрямовані не на уніфікацію тембрових характеристик співаків, що так поширено зараз, а на їх найбільш яскраве виявлення [4; 179-183]. Ю. Паісов також підтримує цю точку зору і звертає свою увагу на те, що принципи роботи у малочисельному хоровому колективі, вже визначені П. Чесноковим, який вважав, що функції співака камерного хору передбачають виконавську індивідуальність, виразність, які складають сумарне художнє враження [14].

Ці проблеми та шляхи їхнього вирішення стали темами подальших наукових розробок. Активно розглядаються питання сучасного стану хорової освіти. Підіймаються проблеми наступництва вищої школи, виховання артистичних та педагогічних навичок сучасних хормейстерів та можливі шляхи розвитку цих проблем. Ці питання розглядали С. Казачков, Є. Маркова, І. Мусін, В. Соколов. Крім того, виходить низка фахових видань, присвячених розв'язанню актуальних проблем хорового мистецтва сучасності.

Значний ряд досліджень останніх десятиліть ХХ ст. присвячений проблемам виконавських стилів різних епох. З відродженням хорової музики А. Веделя, М. Березовського, Д. Бортнянського та попередньої епохи партесного концерту постали питання правдивого відтворення їхнього виконавського стилю. Висвітленню цих проблем присвячені праці Т. Гусарчук, Н. Герасимової-Персидської, А. Хакимової. Теоретичний склад узагальнюючих принципів хорового виконавства розробив В. Живов.

Значення виховного процесу сучасного хормейстера як виконавця хору, та повернення до вокальної природи хорового мистецтва – ці питання розглядаються сьогодні провідними діячами

хорового українського мистецтва О. Тимошенком та А. Лашенком [13; 2]. У своїх працях вони наголошували на великому значенні вокалізації, як засобі виразності.

Висновки: Аналіз науково-методичної літератури з питань с розвитку професійного хорового виконавства протягом ХХ ст. призводить до висновків, що виховний процес виконавця хорового колективу був спрямований на об'єднання виконавців в ансамблі. Розглянуті методичні праці з питань вокального виховання довели, що процес набуття вокальної техніки розглядається як засіб для виконавських завдань хорового колективу, набутий шляхом індивідуального вдосконалення. Праці останніх років доводять значення високопрофесійного вокального розвитку кожного виконавця хорового колективу та хормейстера на рівні остаточного результату комплексних виконавських завдань.

Список використаної літератури

1. *Демьянов Н.* Школа хорового пения / Н. Демьянов. – М. – Л., Музгиз, 1939. – 102 с.
2. *Лашенко А. П.* Хоровая культура: аспекты изучения и развития / А. П. Лашенко. – Киев : Муз. Украина, 1989. – 132 с.
3. *Менабени А. Г.* Методика обучения сольному пению / А. Г. Менабени. – М. : Просвещение, 1987. – 93 с. с нот.
4. *Минин В.* Вопросы распевания в хоре / В. Минин // Хоровое пение в художественной самодеятельности. – М., 1959.
5. *Морозов В. П.* Биофизические основы вокальной речи / В. П. Морозов. – Л. : Наука, 1977. – 245 с.
6. *Мусин И.* О Воспитании дирижёра / И. Мусин. –Л. : Музыка, 1987.– 246 с. с нот.
7. *Мухин В.* Вокальная работа в хоре / В. Мухин // Работа в хоре. Сб. ст. – М. : Профиздат, 1964. – С. 154–180.
8. *Павлицева О.* Методика постановки голоса / О. Павлицева. – М., 1964. – 148 с.
9. *Паисов Ю.* Камерный хор – новая ветвь русского хорового исполнительства / Ю. Паисов // Современные проблемы советского музыкально-исполнительского искусства. Сб. ст. – М. : Сов. композ., 1985. – С. 158–179.
10. *Пазовский А. М.* Записки дирижёра / А. М. Пазовский. – М., 1968. – 378 с.
11. *Пігров К. К.* Керування хором / К. К. Пігров. – Київ, 1956. – 220 с.
12. *Романовский Н. В.* Принципы работы над строем в хоре / Н. В. Романовский // Хоровое искусство. Вып. 1. – Л. : Музыка, 1967. – С. 88–95.
13. *Тимошенко О.* Девальвация хорового искусства / Тимошенко О., Красюк Л. – М. : Музыка, 1990. – № 3. – С. 23–26.
14. *Чесноков П. Г.* Хор и управление им. Пособие для хоровых дирижёров. Изд.3-е. / Вступ. статья К. Птицы / П. Г. Чесноков. – М. : Музгиз, 1961. – 240 с. с нот.
15. *Яковлев А. В.* Физиологические закономерности певческой атаки. Тренировочные упражнения для воспитания вокалистов / А. В. Яковлев. – Л. : Музыка, 1971. – 64 с. с нот.

Reference

1. *Demianov N.* Shkola horovogo peniya / Dem'yanov N. – M. – L., Muzgiz, 1939. – 102 p.
2. *Lashchenko A. P.* Horovaya kul'tura: aspekty izucheniya i razvitiya / Lashchenko A. P. – Kiev : Muz. Ukraina, 1989. – 132 p.
3. *Menabeni A. H.* Metodika obucheniya sol'nomu peniyu / Menabeni A. H. – M. : Prosveshchenie, 1987. – 93 p.
4. *Minin V.* Voprosy raspevaniya v hore / V. Minin // Horovoe penie v hudozhestvennoj samodeyatelnosti. – M., 1959.
5. *Morozov V. P.* Biofizicheskie osnovy vokal'noj rechi / Morozov V. P. – L.: Nauka, 1977. – 245 p.
6. *Musin I.* Vospitaniy dirizhyora / Musin I. – L. : Muzyka, 1987. – 246 p.
7. *Mukhin V.* Vokal'naya rabota v hore./Rabota v hore. Sb. st. / Mukhin V. – M. : Profizdat, 1964. – P. 154-180.
8. *Pavlishcheva O.* Technics of voice training // Pavlishcheva O. Metodika postanovki golosa. – M., 1964. – 148 p.
9. *Paisov Yu.* Kamernyj hor – novaya vetv' russkogo horovogo ispolnitel'stva / Paisov Yu. // Sovremennye problemy sovetskogo muzykal'no-ispolnitel'skogo iskusstva. Sb. st.// – M. : Sovetskij kompozitor, 1985. – P. 158–179.
10. *Pazovskiy A. M.* Zapiski dirizhyora / Pazovskiy A. M. – M., 1968. – 378 p.
11. *Pigrov K. K.* Keruvannya horom / Pigrov K. K. – K., 1956. – 220 p.
12. *Romanovskiy N. V.* Principy raboty nad stroem v hore / Romanovskiy N. V. // Horovoe iskusstvo. Vyp. 1. – L/ : Muzyka, 1967. – P. 88–95.
13. *Tymoshenko O.* Deval'vaciya horovogo mistectva / Tymoshenko O., Krasjuk L. – M. : Muzika, 1990. – № 3. – P. 23–26.
14. *Chesnokov P. H.* Hor i upravlenie im. Posobie dlya horovyh dirizhyorov. Izd.3-e. / Vstup. stat'ya K. Pticy / – M.: Muzgiz, 1961. – 240 p. with notes.
15. *Yakovlev A. V.* Physiological regularities of singing attack. Training exercises for vocalists' education. – L. : Music // Yakovlev A.V. Fiziologicheskie zakonomernosti pevcheskoj ataki. Trenirovochnye uprazhneniya dlya vospitaniya vokal'istov. – L.: Muzyka, 1971. – 64 p. with notes.

**SCIENTIFIC METHODOLOGICAL APPROACHES IN THE XX CENTURY
CHORAL PERFORMANCE TEACHING**

Soloviov Viktor, candidate of Pedagogic Sciences,
acting in lieu of professor of musical art department of Nikolaev
affiliated branch of Kyiv national university of culture and art, city of Nikolaev

The article is devoted to analysis of scientific methodological literature in the context of professional choral performance development during the XX century. Analyzed constituents of vocal instrumental educational complex of modern choirmasters prove that even today there are still some inexhaustible problems. Main tendencies of scientific methodological devoted to this issue are defined. So, the works in which the issues of vocal pedagogics are researched, features of voice material development and dependence on this ensemble sound are analyzed. The lead scientific methodological trends which influenced the development of choral performance in the XX century are analyzed, namely constituents of vocal performing educational complex. The elaborated works in vocal methodology are analyzed in this article, ways of solving methodological issues of vocal choirmasters' training are defined, important features of vocal technics of choral performance are viewed.

Key words: performing process, choral performance, vocal pedagogical education, vocal education of choirmasters.

UDC 78:159.9

**SCIENTIFIC METHODOLOGICAL APPROACHES IN THE XX CENTURY
CHORAL PERFORMANCE TEACHING**

Soloviov Viktor, candidate of Pedagogic Sciences,
acting in lieu of professor of musical art department of Nikolaev
affiliated branch of Kyiv national university of culture and art, city of Nikolaev

The aim. The aim of this article is to analyze the lead approaches and trends in vocal education of choirmasters in the context of choral performance.

The Research methodology. Fifteen main publications on topic (methodical evaluated works, scientific monographs, scientific journals) were viewed.

The results. The range of essential features distinctive for choral performance such as vocal pedagogics; revealing of main trends of vocal education of choirmasters: (general sound of the whole choir, voice production, singing breath, ensemble skills etc.); revealing main four interactional factors in the artistic process, among which are education of artistic and pedagogical skills of modern choirmasters; performing individuality and expressiveness, which are the summarizing artistic impression; succession of the higher school and possible ways of development and as the result the target value which is the process of art were allocated in the work.

Thus, scientific methodological works prove the meaning of highly professional development of every performer of the choir and choirmaster at the level of final result of complex performing tasks.

The novelty. Main trends of scientific methodical literature on questions of professional choral performance of the XX century development are defined in the article.

The practical significance. The ways of solving methodical issues of vocal training of choirmasters are defined.

Key words: performing process, choral performance, vocal pedagogics, vocal choral education, vocal education of choirmasters.

Надійшла до редакції 12.11.2017 р.

УДК 78.071.2(477)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІЗНАННЯ МУЗИЧНОГО ТВОРУ В КОНТЕКСТІ
МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА ЯК ФАКТОР ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Бєдакова Софія Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент,
Національний університет ім. В. Сухомлинського, м. Николаїв
sofiabyedakova@gmail.com

Стаття присвячена питанням формуванню у студентів музичних спеціалізацій – майбутніх учителів музичного мистецтва системи знань та уявлень про специфіку музичного виконавства. Виявлені напрями методологічних підходів до пізнання музичного твору, що визначають сутнісні ознаки музики як виду мистецтва.

Визначені естетичні, культурологічні, філософські та соціологічні аспекти пізнання музичного виконавства.

Проаналізовані провідні наукові напрями, що вплинули на розвиток і осмислення теорії музичного виконавства як наукової проблеми. Сформульована й обґрунтована необхідність пізнання музичного твору в контексті музичного виконавства для подальшого громадянського виховання майбутніх вчителів музичного мистецтва.